Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 10. července 2019 [1]

Věc C-467/18

Rajonna prokuratura Lom
proti
EP,
za účasti:
HO

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Rajonným sadem Lukovit (Okresní soud v Lukovitu, Bulharsko)]

„Předběžná otázka – Směrnice 2012/13/EU, 2013/48/EU a (EU) 2016/343 – Oblast působnosti – Postup policie – Přípravné řízení trestní vedené státním zastupitelstvím – Zvláštní trestní řízení k ukládání ochranného léčení – Hospitalizace v psychiatrickém zařízení na základě jiného než trestního zákona – Účinný soudní přezkum dodržení práva podezřelého nebo obviněného na informace a na přístup k obhájci – Presumpce neviny – Zranitelné osoby“

1. Tato předběžná otázka se týká použití směrnic 2012/13/EU [2], 2013/48/EU [3] a (EU) 2016/343 [4] v trestním řízení proti osobě, která od okamžiku zatčení jako podezřelá ze závažného zločinu vykazovala známky nepříčetnosti, a byla proto hospitalizována v psychiatrickém zařízení.

2. Tyto směrnice obsahují „společná minimální pravidla pro ochranu procesních práv podezřelých a obviněných osob [v trestních řízeních]“ v úsilí „o posílení důvěry členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států, a tím usnadňuj[í] vzájemné uznávání rozhodnutí v trestních věcech“ [5].

3. S ohledem na tento účel by bylo třeba se ptát, zda tyto tři směrnice mají být používány v trestních řízeních, u kterých nelze rozumně předpokládat, že se stanou předmětem vzájemného uznávání mezi členskými státy. Tuto námitku Soudní dvůr dosud nepřijal [6]. Možná bude ve světle vývoje předběžných otázek v této specifické oblasti v budoucnosti vhodné upřesnit tuto linii judikatury.

1 – Původní jazyk: španělština.

2 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. 2012, L 142, s. 1).

3 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody (Úř. věst. 2013, L 294, s. 1).

4 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1).

5 – Bod 10 odůvodnění směrnice 2016/343.

6 – Ve stanovisku ze dne 5. února 2019 ve věci Moro (C-646/17, EU:C:2019:95) generální advokát M. Bobek hájil názor, že „použitelnost směrnice 2012/13 nevyžaduje, aby v jednotlivém případě projednávaném před vnitrostátním soudem existoval přeshraniční rozměr“ (bod 44). V tomto směru mimo jiné argumentoval tím, že rozsudek ze dne 5. června 2018, Kolev a další (C-612/15, EU:C:2018:392), vyložil tu samou směrnici, i když podle všeho „nebyl dán jakýkoli rozpoznatelný přeshraniční prvek“. Soudní dvůr v rozsudku ze dne 13. června 2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489), tento názor potvrdil.

I. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Směrnice 2012/13

4. Článek 1 („Předmět“) stanoví:

„Tato směrnice stanoví pravidla týkající se práva podezřelých a obviněných na informace o jejich právech v trestním řízení a o obvinění proti nim. […]“

5. Článek 2 („Oblast působnosti“) stanoví:

„1. Tato směrnice se použije na každého od okamžiku, kdy ho příslušné orgány některého členského státu uvědomí, že je podezřelý nebo obviněný ze spáchání trestného činu, až do ukončení řízení, čímž se rozumí pravomocné rozhodnutí o tom, zda daný podezřelý nebo obviněný uvedený trestný čin spáchal, včetně případného odsuzujícího rozsudku a rozhodnutí o opravném prostředku.

[…]“

6. Článek 3 („Právo na informace o právech“) upřesňuje:

„1. Členské státy zajistí, aby byl každý podezřelý nebo obviněný neprodleně informován alespoň o následujících procesních právech, jak jsou uplatňována podle jejich vnitrostátního práva, aby tato práva mohla být účinně uplatněna:

a) o právu na přístup k právníkovi;

[…]

c) o právu na to být seznámen s obviněním v souladu s článkem 6;

[…]

2. Členské státy zajistí, aby byly informace uvedené v odstavci 1 poskytovány ústně nebo písemně a vyjádřeny srozumitelně a přístupně, s ohledem na jakékoli zvláštní potřeby zranitelných podezřelých či zranitelných obviněných.“

7. Podle článku 4 („Poučení o právech při zatčení“) platí:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelý nebo obviněný, který je zatčen nebo zadržen, neprodleně obdržel písemné poučení o svých právech. Musí mít možnost si toto poučení přečíst a ponechat si je u sebe po celou dobu, kdy je zbaven svobody.

[…]“

8. Článek 6 („Právo na informace o obvinění“) uvádí:

„1. Členské státy zajistí, aby byly podezřelému nebo obviněnému poskytnuty informace o trestném činu, z jehož spáchání je podezírán nebo obviněn. Tyto informace mu musí být poskytnuty neprodleně a v tak podrobné formě, aby byl zajištěn spravedlivý proces a účinný výkon práva na obhajobu.

2. Členské státy zajistí, aby byl podezřelý nebo obviněný, který je zatčen nebo zadržen, informován o důvodech svého zatčení nebo zadržení, a to i o trestném činu, z jehož spáchání je podezírán nebo obviněn.

3. Členské státy zajistí, aby nejpozději při předložení obžaloby soudu byly poskytnuty podrobné informace o obvinění, včetně informací o povaze a právní kvalifikaci trestného činu a o formě účasti obviněného.

4. Členské státy zajistí, aby byl podezřelý nebo obviněný neprodleně informován o změnách v údajích, které mu byly poskytnuty v souladu s tímto článkem, je-li to nezbytné k zajištění spravedlivého procesu."

2. Směrnice 2013/48

9. Podle článku 1 („Předmět") platí:

„Tato směrnice stanoví minimální pravidla týkající se práv podezřelých a obviněných osob v trestním řízení […] na přístup k obhájci, na informování třetí strany o zbavení osobní svobody a na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody."

10. Podle článku 2 („Oblast působnosti") platí:

„1. Tato směrnice se použije na podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení od okamžiku, kdy je příslušné orgány členského státu úředním oznámením nebo jiným způsobem uvědomí o tom, že jsou podezřelé nebo obviněné ze spáchání trestného činu, a to bez ohledu na to, zda jsou zbaveny osobní svobody. Použije se až do okamžiku ukončení řízení, čímž se má na mysli pravomocné rozhodnutí o tom, zda podezřelá nebo obviněná osoba uvedený trestný čin spáchala, včetně případného odsouzení a rozhodnutí o opravném prostředku.

[…]

3. Tato směrnice se za stejných podmínek, jako jsou uvedeny v odstavci 1, vztahuje také na jiné než podezřelé nebo obviněné osoby, jež se v průběhu výslechu policejním nebo jiným orgánem činným v trestním řízení stanou podezřelými nebo obviněnými osobami.

[…]"

11. Podle článku 3 („Právo na přístup k obhájci v trestním řízení") platí:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly právo na přístup k obhájci dostatečně včas a takovým způsobem, aby mohly dotčené osoby prakticky a účinně uplatňovat svá práva na obhajobu.

2. Podezřelé nebo obviněné osoby mají přístup k obhájci bez zbytečného prodlení. V každém případě mají podezřelé nebo obviněné osoby přístup k obhájci počínaje od toho z následujících okamžiků, který nastane dříve:

a) před jejich výslechem ze strany policejního nebo jiného orgánu činného v trestním řízení či justičního orgánu;

b) při provádění vyšetřovacího či jiného úkonu za účelem shromáždění důkazních prostředků podle odst. 3 písm. c) ze strany vyšetřovacího či jiného příslušného orgánu;

c) bez zbytečného prodlení po zbavení osobní svobody;

d) pokud byly předvolány k soudu s příslušností v trestních věcech, v přiměřené lhůtě před tím, než se k tomuto soudu dostaví.

[…]“

12. Článek 12 („Právní ochrana“) uvádí:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelé nebo obviněné osoby v rámci trestního řízení, jakož i vyžádané osoby v rámci řízení týkajícího se evropského zatýkacího rozkazu měly podle vnitrostátního práva účinnou právní ochranu v případech porušení jejich práv podle této směrnice.

[…]“

13. Článek 13 („Zranitelné osoby“) stanoví:

„Členské státy zajistí, aby při uplatňování této směrnice byly zohledněny zvláštní potřeby zranitelných podezřelých a obviněných osob.“

3. Směrnice 2016/343

14. Článek 1 („Předmět“) zní:

„Tato směrnice stanoví společná minimální pravidla týkající se:

a) některých aspektů presumpce neviny v trestním řízení;

b) práva být přítomen při trestním řízení před soudem.“

15. Článek 2 („Oblast působnosti“) stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na fyzické osoby podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Použije se ve všech stadiích trestního řízení od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, až do okamžiku nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda tato osoba uvedený trestný čin spáchala.“

16. Článek 3 („Presumpce neviny“) ukládá:

„Členské státy zajistí, aby byla podezřelá nebo obviněná osoba považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

17. Článek 6 („Důkazní břemeno“) stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby důkazní břemeno při prokazování viny podezřelé nebo obviněné osoby leželo na obžalobě. Tím není dotčena případná povinnost soudce nebo příslušného soudu vyhledávat důkazy svědčící ve prospěch i v neprospěch podezřelé nebo obviněné osoby a právo obhajoby předkládat důkazy v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy.

[…]“

18. Článek 10 („Právní ochrana“) uvádí:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly účinný prostředek právní ochrany, pokud jsou jejich práva přiznaná touto směrnicí porušena.

2. Aniž jsou dotčena vnitrostátní pravidla a systémy pro přípustnost důkazních prostředků, zajistí členské státy, aby při posuzování výpovědi podezřelé nebo obviněné osoby nebo hodnocení důkazů získaných při porušení jejího práva nevypovídat či neobviňovat sama sebe byla dodržena práva na obhajobu a na spravedlivý proces.“

B. Bulharské právo

1. Nakazatelen kodeks (trestní zákoník)

19. Článek 33 uvádí, že ten, kdo jednal ve stavu duševní poruchy, jenž mu bránil pochopit povahu nebo smysl svých skutků nebo ovládat své jednání, není trestně odpovědný [7].

20. Podle článku 89 tomu, kdo se dopustil skutku nebezpečného pro společnost ve stavu vylučujícím trestní odpovědnost, může být uloženo ochranné léčení ve specializované psychiatrické nemocnici.

2. Nakazatelno-procesualen kodeks (trestní řád; dále jen „NPK“)

21. Článek 24 odst. 1 stanoví, že trestní řízení není vedeno a zahájené trestní řízení se zastaví, pokud spáchané skutky nepředstavují trestný čin.

22. Článek 46 upravuje úkoly státního zastupitelství v trestním řízení. Svěřuje mu výkon trestní obžaloby a vedení přípravného řízení.

23. Článek 70 se zabývá řízením o preventivním umístění obviněného, který trpí duševní chorobou, do psychiatrického zařízení za účelem jeho vyšetření. O umístění rozhoduje soud na návrh státního zastupitelství po jednání, v němž je povinná účast obhájce.

24. Článek 94 odst. 1 bod 2 a odst. 3 ukládají povinné zastoupení obhájcem v trestním řízení, pokud obviněný trpí duševní poruchou, a ukládá, že příslušný orgán obhájcem ustanoví advokáta.

25. Článek 242 odst. 2, v kapitole věnované postupu státního zastupitelství při skončení přípravného řízení, státnímu zastupitelství ukládá, aby přezkoumalo, zda byla během přípravného řízení dodržena procesní práva obviněného. Pokud zjistí vady, má vyžadovat nebo samo zajistit jejich zhojení.

26. Článek 243 odst. 1 bod 1 stanoví, že státní zastupitelství zastaví trestní řízení v případech podle čl. 24 odst. 1 (tedy pokud skutky nepředstavují trestný čin).

27. Podle článku 247, který se týká přípravy hlavního líčení před soudem, se hlavní líčení zahajuje písemným podáním obžaloby státním zastupitelstvím.

28. Podle článku 248 přísluší soudci zpravodajovi mimo jiné ověřit, zda byla v přípravném řízení dodržena procesní práva obžalovaného (odst. 2 bod 3). V případě nedodržení označí zjištěná porušení a věc vrátí státnímu zastupitelství, aby je zhojilo podle čl. 242 odst. 2.

7 – https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/39/Bulgaria/show.

29. Článek 427 je úvodním ustanovením oddílu věnovaného ukládání ochranného léčení podle článku 89 trestního zákoníku. Státnímu zastupitelství přísluší je navrhovat a okresnímu soudu je ukládat, s možností odvolání k soudu vyššího stupně.

30. Články 428 až 431 upravují řízení o ukládání ochranného léčení, které zahrnuje jednání za účasti státního zastupitelství a obhájce dotčené osoby.

3. Zakon za zdraveto (zákon o veřejném zdraví)

31. Podle článku 155 se osobám s duševními poruchami, které vyžadují zvláštní léčbu (vymezeným v článku 146), uloží hospitalizace a ochranné léčení, pokud se s ohledem na své onemocnění mohou dopustit trestného činu a představují nebezpečí pro své rodinné příslušníky, osoby blízké nebo společnost anebo vážně ohrožují své zdraví.

32. Články 156 a násl. upravují řízení, v němž se ukládá hospitalizace, přičemž o ní rozhoduje okresní soud příslušný podle bydliště dotčené osoby. Nezbytnými náležitostmi jsou návrh státního zastupitelství, provedení důkazu psychiatrickým znaleckým posudkem a konání jednání, jehož se účastní dotčená osoba (pokud to její zdravotní stav umožňuje), její obhájce a psychiatr.

33. Článek 165 odst. 1 stanoví podpůrné použití NPK.

II. Skutkový stav a předběžné otázky

34. V časných ranních hodinách dne 26. srpna 2015 bylo nalezeno mrtvé tělo se známkami násilí na veřejné komunikaci v obci Medkovec (Lom, Bulharsko).

35. Když kolem 6. hodiny policisté dorazili do bydliště oběti, našli jejího syna EP se stopami krve na nohách. Z jeho odpovědí při prvním výslechu, v nichž se ke spáchání zločinu doznal [8], vyplynulo, že trpí duševní poruchou, a proto byl zatčen a převezen na psychiatrické oddělení nemocnice v Lomu.

36. Dne 26. srpna 2015 bylo provedeno ohledání místa činu a vyslechnuti svědci. Ti vypověděli, že EP trpí duševní chorobou a byl opakovaně hospitalizován. Psychiatrický znalecký posudek dospěl k závěru, že trpí paranoidní schizofrenií a že se ve dnech 25. a 26. srpna 2015 nacházel ve stavu trvalé poruchy vědomí, pro kterou nebyl schopen chápat podstatu a význam svého jednání.

37. Dne 12. září 2015 Rajonen sad Lom (Okresní soud v Lomu, Bulharsko) v řízení podle zákona o veřejném zdraví rozhodl o hospitalizaci EP v psychiatrickém zařízení. Tato situace byla prodlužována přinejmenším do dne podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

38. Dne 7. července 2016 Okražna prokuratura Montana (státní zastupitelství v Montaně, Bulharsko) přerušilo trestní řízení zahájené proti EP s odůvodněním, že „domnělý pachatel je hospitalizován za účelem ochranného léčení, v důsledku čehož stále nemá řádné procesní postavení“.

39. Apelativna prokuratura Sofia (Státní zastupitelství při Odvolacím soudu v Sofii, Bulharsko) jako orgán nadřízený Státnímu zastupitelství v Montaně tomuto státnímu zastupitelství uložilo v trestním řízení pokračovat pro neoprávněnost jeho přerušení; pokračování bylo nařízeno dne 29. prosince 2017.

8 – Podle policistů jim EP řekl, že zabil svoji matku, protože ho zradila a předala srbské mafii. Když se ho zeptali na důvod odtažení mrtvoly na ulici, odpověděl, že tak učinil, aby nezapáchala na jeho zahradě.

40. Dne 1. března 2018 Státní zastupitelství v Montaně zastavilo trestní řízení s tím, že se jedná o „čin spáchaný EP ve stavu trestní neodpovědnosti za úmyslný trestný čin“, a proto je nutné uložit ochranné léčení.

41. Rozhodnutí státního zastupitelství bylo doručeno pouze dceři oběti a nabylo právní moci dne 10. března 2018.

42. Varhoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud, Bulharsko) v rámci řešení negativního sporu o příslušnost mezi okresními soudy v Lomu a Lukovitu rozhodl, že podle NPK je příslušným k vedení trestního řízení o hospitalizaci EP soud v Lukovitu.

43. Za této situace Rajonen sad Lukovit (Okresní soud v Lukovitu) položil Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

„1) Spadá řízení v projednávané věci, jehož předmětem je nařízení ochranného léčení, které představuje určitý druh státního donucení vůči osobám, které podle zjištění státního zastupitelství spáchaly pro společnost nebezpečný čin, do působnosti směrnice 2012/13/EU o právu na informace v trestním řízení a směrnice 2013/48/EU o právu na přístup k obhájci v trestním řízení?

2) Zajišťují bulharské procesní předpisy – zejména ty, které upravují zvláštní řízení o návrhu na uložení ochranného léčení podle článku 427 a násl. [NPK] a podle nichž nemá soud, který ve věci rozhoduje, pravomoc vrátit věc státnímu zastupitelství a uložit mu odstranění podstatných procesních vad, k nimž došlo v přípravném řízení, ale může buď vyhovět návrhu na uložení ochranného léčení, nebo jej zamítnout – účinnou právní ochranu ve smyslu článku 12 směrnice 2013/48/EU a článku 8 směrnice 2012/13/EU ve spojení s článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie, která dotčené osobě přiznává právo napadnout případná porušení svých práv, k nimž došlo v přípravném řízení, před soudem?

3) Vztahují se směrnice 2012/13/EU a 2013/48/EU na trestněprávní (přípravná) řízení, pokud vnitrostátní právo, a to [NPK], nezná právní pojem ‚podezřelý‘ a státní zastupitelství nepovažuje dotčenou osobu v rámci přípravného řízení formálně za obviněného, jelikož vychází z toho, že zabití, které je předmětem vyšetřování, spáchala dotčená osoba ve stavu trestní neodpovědnosti, pročež trestní řízení zastaví, aniž o tom dotčenou osobu informuje, a podá soudu návrh na uložení ochranného léčení vůči dotčené osobě?

4) Považuje se osoba, ohledně níž byl podán návrh na uložení ochranného léčení, za ‚podezřelou‘ ve smyslu čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13/EU a čl. 2 odst. 3 směrnice 2013/48/EU, jestliže při prvotním ohledání místa činu a úvodních vyšetřovacích úkonech v bytě oběti a jejího syna policista nasadí posledně uvedenému pouta poté, co na jeho těle konstatoval stopy krve a co posledně uvedený odpověděl na otázky týkající se důvodů zabití své matky a přenesení mrtvého těla na ulici? V případě kladné odpovědi, musí být taková osoba již v tomto okamžiku informována podle čl. 3 odst. 1 ve spojení s odstavcem 2 směrnice 2012/13/EU, a jak je třeba při tomto informování zohlednit zvláštní potřeby dotčené osoby podle odstavce 2 v takovém případě, pokud bylo policistovi známo, že tato osoba trpí duševní chorobou?

5) Jsou s článkem 3 směrnice (EU) 2016/343, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny, slučitelné takové vnitrostátní předpisy, jako jsou předpisy dotčené ve věci v původním řízení, které fakticky připouštějí zbavení svobody prostřednictvím nařízení hospitalizace v psychiatrické nemocnici v řízení podle zákona o veřejném zdraví (preventivní ochranné opatření, které je nařízeno v případě prokázání, že osoba trpí duševní chorobou a představuje nebezpečí spáchání trestného činu, avšak nikoli z důvodu již spáchaného činu), pokud je skutečným důvodem pro zahájení řízení čin, pro který bylo zahájeno trestní řízení proti osobě hospitalizované za účelem léčení, a je tímto způsobem obcházeno právo na spravedlivý proces při zatčení, který musí odpovídat podmínkám čl. 5 odst. 4 EÚLP, tedy že se musí jednat o řízení, v jehož rámci má soud

pravomoc přezkoumávat jak dodržování procesních pravidel, tak i podezření odůvodňující zatčení, jakož i legalitu cíle sledovaného tímto opatřením, což musí soud provádět v případě, že dotčená osoba byla zatčena postupem upraveným v [NPK]?

6) Zahrnuje pojem presumpce neviny podle článku 3 směrnice (EU) 2016/343 také domněnku, že osoby trestně neodpovědné nespáchaly čin, který představuje nebezpečí pro společnost a který jim státní zastupitelství klade za vinu, dokud nebude prokázán opak podle procesních pravidel (v trestním řízení, v němž budou dodržena práva na obhajobu)?

7) Zajišťují vnitrostátní pravidla, která upravují jednotlivé pravomoci nalézacího soudu posuzovat legalitu přípravného řízení z úřední povinnosti, v závislosti na tom, zda:

   a) soud projedná obžalobu státního zastupitelství, v níž je tvrzeno, že určitá duševně zdravá osoba spáchala trestný čin zabití (čl. 249 odst. 1 ve spojení s odstavcem 4 NPK), nebo

   b) soud projedná návrh státního zastupitelství, v němž je tvrzeno, že osoba spáchala čin zabití, avšak skutek nepředstavuje z důvodu duševní choroby pachatele trestný čin, a jímž je žádáno o soudní nařízení ochranného léčení,

zranitelným osobám účinnou právní ochranu, jak je stanoveno v článku 13 ve spojení s článkem 12 směrnice 2013/48/EU a v čl. 8 odst. 2 ve spojení s čl. 3 odst. 2 směrnice 2012/13/EU? Jsou uvedené pravomoci soudu, jež závisejí na druhu řízení, který se zase řídí tím, zda je osoba označená jako pachatel duševně zdravá, aby mohla být trestně odpovědná, slučitelné se zásadou zákazu diskriminace podle čl. 21 odst. 2 Listiny?“

III. Řízení před Soudním dvorem

44. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce došla kanceláři Soudního dvora dne 17. července 2018 spolu se žádostí o její projednání v naléhavém řízení, jíž nebylo vyhověno.

45. Písemná vyjádření předložili EP, vlády České republiky a Nizozemska, jakož i Komise. Konání jednání nebylo považováno za nezbytné.

IV. Posouzení

A. Úvodní poznámky

46. Úkol Soudního dvora při rozhodování o předběžných otázkách spočívá v tom, že nabídne předkládajícímu soudu takový výklad pravidel unijního práva, který může být tomuto soudu pro vyřešení sporu užitečný. Nepřísluší mu však posuzovat skutkové okolnosti ani jednání příslušných vnitrostátních orgánů během řízení, ať už trestního nebo jiného druhu, jež předcházelo podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

47. Soudní dvůr v rámci plnění svých úkolů při výkladu unijního práva také nemá objasňovat, zda byla v konkrétní situaci dodržena ustanovení jedné nebo více směrnic použitelných na trestní řízení [9] a zda v praxi došlo k porušení relevantních práv [10].

9 – Rozsudek ze dne 5. června 2018, Kolev a další (C-612/15, EU:C:2018:392), bod 81.

10 – Jak předkládající soud ve svém usnesení vysvětluje (body 17 a 18), jíž Varhoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud) upozornil, že EP nebyl informován o svých právech ani o obvinění proti němu ani o právu určit si obhájce nebo napadnout rozhodnutí státního zastupitelství. Dodává, že Varhoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud) „rozhodl bez bližšího odůvodnění, že úvahy soudce zpravodaje ohledně omezení práv na obhajobu [EP] jsou neopodstatněné“.

48. Směrnice, o jejichž výklad předkládající soud žádá, obsahují pravidla týkající se jednání příslušných orgánů za účelem ochrany práv podezřelých nebo obviněných osob v trestních řízeních ze tří hledisek: i) tyto osoby mají dostat informace o svých procesních právech a o obviněních proti nim (směrnice 2012/13); ii) mohou si nechat poskytnout pomoc obhájce a jejich zbavení svobody má být oznámeno třetí osobě, se kterou mohou komunikovat (směrnice 2013/48); a iii) vztahuje se na ně presumpce neviny (směrnice 2016/343).

49. Vzhledem k tomu, že se tyto tři směrnice vztahují pouze na trestní řízení, nejsou použitelné na psychiatrické hospitalizace nařizované ze striktně léčebných důvodů v souladu se zákony, které upravují veřejné zdraví. Tyto hospitalizace mají samozřejmě podléhat soudnímu přezkumu, neboť je dotčena svoboda těchto osob, ale to neznamená, že řízení, v nichž se o nich rozhoduje, mají trestní povahu.

50. Podle informací uvedených ve spise došlo v projednávané věci současně ke dvěma zásahům:

– zásahu, který odpovídá použití zákona o veřejném zdraví (články 155 a násl.), na jehož základě se Rajonen sad Lom (Okresní soud v Lomu) od počátku přiklonil k tomu, aby byl EP hospitalizován v psychiatrickém zařízení;

– zásahu, který odpovídá trestnímu řízení zahájenému státním zastupitelstvím, po jehož zastavení má předkládající soud [Rajonen sad Lukovit (Okresní soud v Lukovitu)] nakonec rozhodnout o hospitalizaci podle NPK. Pouze v tomto řízení se použijí tři výše uvedené směrnice.

51. Je tudíž třeba z odpovědi Soudního dvora vyloučit otázky týkající se použití směrnic na řízení podle zákona o veřejném zdraví. Tento zákon umožňuje nucenou hospitalizaci osob s psychiatrickými poruchami, které se v jejím důsledku *mohou* dopustit trestného činu a představují nebezpečí pro své rodinné příslušníky, jiné osoby nebo společnost anebo vyvolávají vážnou hrozbu pro své zdraví.

52. Jedná se o řízení, k němuž je příslušný soud, jenž po uskutečnění důkazní fáze rozhodne, bude-li to považovat za vhodné, o umístění v psychiatrickém zařízení na časová období, která lze prodloužit. Nemá proto povahu trestního řízení, a nepředstavuje tudíž předmět žádné ze zmíněných směrnic (článek 1 každé z nich při vymezování svého předmětu tento předmět omezuje na trestní řízení).

53. Předkládající soud vysvětluje, že vnitrostátní praxe umožňuje, aby osoba, jež se dopustila trestného činu ve stavu nepříčetnosti, byla nuceně umístěna do psychiatrické nemocnice podle zákona o veřejném zdraví, aniž jsou prováděny obvyklé úkony trestního řízení [11]. I kdyby tomu tak bylo, nyní je podstatné, že řízení podle zákona o veřejném zdraví nemá trestní povahu. Pokud je v nějakém případě vadně použito toto řízení, opravné prostředky vůči této *de facto* dysfunkci se musí nacházet v samotném vnitrostátním právu [12].

54. Moje analýza nebude sledovat znění devíti předběžných otázek, jejichž obsah se navíc překrývá. Dávám přednost oddělenému posouzení každé ze směrnic s cílem vyvodit z jejich výkladu takové užitečné poznatky, které mohou napomoci předkládajícímu soudu.

11 – Tím, kdo má vykládat vnitrostátní právo, je vnitrostátní soud, ale zákon o veřejném zdraví zřejmě poskytuje dostatečné záruky s ohledem na kontradiktorní řízení a konečné rozhodnutí orgánu, který je soudem právě tak, jako jím je předkládající soud.

12 – Jak vyplývá z předkládacího usnesení, NPK upravuje vyšetřovací vazbu a její ochranný ekvivalent pro osoby ve stavu nepříčetnosti (článek 70), takže by použití řízení podle zákona o veřejném zdraví mohlo zakrývat překročení soudní pravomoci, jehož by se dopustil jiný než trestní soud. Zdůrazňuji však, že odpověď na toto hypotetické překročení se musí nacházet ve vnitrostátním právním řádu jako prostředek k vyřešení případného sporu o příslušnost mezi vnitrostátními soudy.

B. K dopadům směrnice 2012/13

1. K právům, jež je třeba dodržet

55. Tato směrnice obsahuje pravidla, jimiž usiluje o ochranu určitých práv podezřelých nebo obviněných v trestních řízeních. Konkrétně jim přiznává právo obdržet neprodleně informace o některých procesních právech a právo na informace o obvinění vzneseném proti nim.

56. Za *podezřelou* se označuje taková osoba, které příslušný orgán sdělí („[kterou] uvědomí“), že existuje podezření o její účasti na trestném činu (čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13).

57. Pod postavení podezřelé osoby lze zahrnout postavení *zatčené nebo zadržené osoby*. Na tuto situaci konkrétně odkazují články 4 a 6 odst. 2 směrnice 2012/13 s cílem uložit členským státům povinnost zajistit, aby osoba v takovém postavení „neprodleně obdržela písemné poučení o svých právech“ (článek 4) a byla informována o důvodech svého zatčení nebo zadržení (článek 6).

58. Pojem *obviněné osoby* se nachází na kvalitativně vyšší úrovni, neboť předpokládá, že příslušný orgán (obvykle státní zastupitelství) již vznáší konkrétní obvinění a přičítá takové osobě pachatelství trestného činu.

59. Je logické, že ochrana těchto práv přísluší tomu orgánu, který zasahuje v každé jednotlivé procesní fázi. Zvláště k ní má dojít tehdy, když v trestním kontextu [13] policejní orgány přistoupí k zatčení [14] nebo když státní zastupitelství vznese obvinění.

60. Směrnice 2012/13 se podle čl. 2 odst. 1 použije do okamžiku ukončení řízení. Tím se rozumí „pravomocné rozhodnutí o tom, zda daný podezřelý nebo obviněný uvedený trestný čin spáchal, včetně případného odsuzujícího rozsudku a rozhodnutí o opravném prostředku“.

61. Toto znění umožňuje pod něj zahrnout hypotézu, v níž trestní řízení končí nikoli odsuzujícím rozsudkem v striktním smyslu, nýbrž ochranným opatřením spočívajícím v nucené hospitalizaci osoby, jež byla prohlášena za trestně neodpovědnou z důvodu své nepříčetnosti, v psychiatrickém nebo podobném zařízení.

62. V blízké oblasti přitom čl. 1 písm. b) rámcového rozhodnutí 2008/909/SVV [15] jako „trest“ definuje „trest odnětí svobody nebo opatření spojené se zbavením osobní svobody uložené na dobu určitou nebo neurčitou na základě trestního řízení jako důsledek trestného činu“. Konkrétněji je v čl. 9 odst. 1 písm. k) uvedeného rámcového rozhodnutí zmíněna situace, kdy „uložený trest zahrnuje opatření psychiatrické či zdravotní péče“.

63. Po ujasnění těchto východisek umožní analýza vnitrostátních procesních pravidel ve spojení se směrnicí 2012/13 poskytnout odpověď předkládajícímu soudu.

13 – Je třeba mít na paměti, že policie je příslušná k zahájení a vedení řízení v oblasti správních deliktů, které se dotýkají například bezpečnosti občanů nebo pořádku na veřejných místech. Tato řízení nejsou nutně trestní povahy.

14 – Body 19 a 28 odůvodnění směrnice 2012/13 zakotvují, že k informování podezřelého nebo obviněného má dojít „nejpozději předtím, než je podezřelý nebo obviněný poprvé úředně vyslýchán *policií*“. Bod 22 odůvodnění výslovně odkazuje na tyto informace ve vztahu k tomu, kdo byl „[…] zbaven svobody zásahem *orgánů činných v trestním řízení* v souvislosti s trestním řízením“. Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

15 – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii (Úř. věst. 2008, L 327, s. 27).

64. Podle NPK může trestní řízení skončit, vedle zproštění, uložením buď trestu (v běžném řízení), nebo ochranného léčení (ve zvláštním řízení podle článků 427 a násl.). Odpověď na spáchání trestného činu, a sice trest, se transformuje v opatření spočívající v nařízené psychiatrické hospitalizaci, pokud se pachatel trestného činu dopustil tohoto činu ve stavu trestní neodpovědnosti pro nepříčetnost.

65. K uložení jak trestu, tak ochranného léčení coby důsledku spáchání trestného činu [16] vnitrostátní zákon vyžaduje vedení skutečného trestního řízení, což znamená, že v jeho průběhu musí být dodržena práva chráněná směrnicí 2012/13. Nedomnívám se, že by bylo možné v některé z těchto dvou hypotéz vyloučit záruky, které tato směrnice zakotvuje.

66. Odlišnou otázkou je, že právě kvůli psychickému stavu podezřelého nebo obviněného mohou být předepsané informace, které mu mají být poskytnuty o jeho právech, předmětem určitých úprav. V některých případech specifické nepříčetnosti bude předání písemného poučení o právech dotyčné osobě zbytečné, protože nebude s to je pochopit, a jak tento úkon, tak sdělení obvinění, jež jsou vůči ní vznesena, bude možné uskutečnit s jejím obhájcem, neboť jak uvedu dále, jeho pomoc je v každém případě nenahraditelná.

67. Článek 3 odst. 2 směrnice 2012/13 totiž ukládá, aby byly informace o právech podezřelých nebo obviněných poskytovány s ohledem na jejich stav, pokud se jedná o „zranitelné osoby“. Toto sousloví zahrnuje osoby stižené vážnými duševními poruchami, u nichž může být chápání informací téměř nulové.

68. Záměrem uložení této povinnosti je, aby příjemce takové informace mohl přijmout a pochopit. Tak je to ozřejměno v „cestovní mapě pro posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení“ [17], když je v ní vysvětlováno „opatření E“ („zvláštní ochrana pro podezřelé nebo obviněné osoby, které jsou zranitelné“) a uvedeno, že „[z]a účelem zajištění spravedlivého řízení je důležité, aby byla věnována zvláštní pozornost podezřelým nebo obviněným osobám, které z důvodu například svého věku, duševního nebo fyzického stavu nemohou rozumět obsahu nebo smyslu řízení či jej sledovat“ [18].

69. V případech duševně nemocných stižených vážným psychiatrickým postižením (jak je tomu zřejmě v projednávané věci) může být pro předávání informací vhodná pomoc třetí osoby, která jedná jménem postiženého [19]. V každém případě přísluší vnitrostátnímu právu stanovit řešení pro vyrovnání postižení těch, kdo nejsou schopni za sebe jednat [20].

2. K opravným prostředkům na ochranu těchto práv

70. Podle čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13 je třeba zajistit, aby podezřelí nebo obvinění, jimž nebyly poskytnuty povinné informace (způsobem stanoveným v uvedené směrnici), mohli toto opomenutí „postupem podle vnitrostátního práva“ napadnout.

71. Předkládající soud uvádí, že by ve zvláštním řízení, v němž se rozhoduje o hospitalizaci trestně neodpovědných osob (články 427 a násl. NPK), na rozdíl od běžných řízení, nemohl ověřit, zda nedošlo k porušení práv během přípravného řízení vedeného státním zastupitelstvím.

16 – Jak jsem již uvedl, ponechávám stranou řízení netrestní povahy upravené v zákoně o veřejném zdraví.

17 – Usnesení Rady ze dne 30. listopadu 2009 (Úř. věst. 2009, C 295, s. 1).

18 – ESLP v rozsudku ze dne 30. ledna 2001, Vaudelle v. Francie, CE:ECHR:2001:0130JUD003568397, bod 65, uvedl, že pokud dotyčná osoba trpí duševní poruchou, musí orgány přijmout dodatečná opatření, aby mohla být podrobně seznámena s povahou a důvodem obvinění proti ní.

19 – Viz body 9 a 10 doporučení Komise ze dne 27. listopadu 2013 o procesních zárukách pro zranitelné osoby podezřelé nebo obviněné v trestním řízení (Úř. věst. 2013, C 378, s. 8), která používá pojem „vhodná dospělá osoba“.

20 – NPK by této logice odpovídal: pokud stupeň postižení vylučuje chápání, je třeba okamžitě ustanovit advokáta, aby současně s přípravou obhajoby dohlédl na řádné dodržení ostatních práv. V článku 94 odst. 1 bodě 2 NPK stanoví, že účast obhájce v řízení je povinná tam, kde obviněný trpí tělesným nebo duševním postižením, jež mu brání v obhajobě. Pro takový případ odstavec 3 téhož článku stanoví, že příslušný orgán ustanoví obhájcem advokáta.

72. Předkládající soud dále zmiňuje, že pokud přípravné řízení vedené státním zastupitelstvím skončí rozhodnutím o zastavení, protože obviněný je trestně neodpovědný, vzniká prostor k tomu, aby samotný soud schválil hospitalizaci. V tom okamžiku by mohla vyjít najevo případná dřívější porušení práv, k nimž došlo během přípravného řízení, aniž je soud zmocněn posoudit vhodnost zhojení zjištěných vad (například tím, že vrátí věc do přípravného řízení). Předkládající soud uvádí, že mu přísluší pouze návrhu na hospitalizaci vyhovět, nebo ho zamítnout.

73. Předkládající soud má pochybnost o tom, zda za těchto okolností je dodrženo právo na přístup k účinným opravným prostředkům ve smyslu čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13 směrnice s cílem napadnout skutečnost, že příslušný orgán neposkytl podezřelému nebo obviněnému, nebo jim odmítl poskytnout, patřičné informace.

74. Třebaže vykládat vlastní právo přísluší předkládajícímu soudu, nelze podle všeho vyloučit opravný prostředek (založený na čl. 243 odst. 3 NPK) proti rozhodnutí o zastavení řízení vydanému státním zastupitelstvím, pokud je později zahájeno (zvláštní) řízení podle článků 427 a násl. uvedeného předpisu. Tento opravný prostředek by mohl být založen na porušení práv podezřelého nebo obviněného během fáze, jež předchází rozhodování soudu, který musí na návrh státního zastupitelství rozhodnout, zda je třeba tuto osobu hospitalizovat. Byla by tudíž otevřená možnost napadnout porušení ve smyslu článku 8 směrnice 2012/13.

75. Předkládající soud by takové řešení přijal, když v bodě 62 předkládacího usnesení uvádí, že pokud články 427 a násl. NPK nezajišťují účinný opravný prostředek, „mohl by analogicky použít procesní záruky stanovené ve věcech projednávaných v běžném řízení“ [21].

76. Pokud by takový výklad nebyl možný, bulharská procesní pravidla – podle toho, jak je předkládající soud popisuje [22] – by nemusela zajišťovat právo na účinný opravný prostředek stanovené v článku 8 směrnice 2012/13, neboť by žádný soud neměl pravomoc posoudit, zda byla ve fázi předcházející řízení podle článků 427 a násl. NPK dodržena práva chráněná uvedenou směrnicí. V takovém případě by příslušelo vnitrostátnímu právnímu řádu vyvodit důsledky (podle potřeby případné vrácení věci ke zhojení vzniklých vad) z uvedených porušení, pokud se vážně dotýkají procesních záruk dotčené osoby.

77. Nelze konečně pominout, že v řízení upraveném v článcích 427 a násl. NPK je stanovena povinná účast obhájce dotčené osoby na jednání, které je třeba konat u soudu, jenž rozhodne o její hospitalizaci [23]. Je logické, že na tomto jednání bude advokát moci na obhajobu svého klienta uplatnit veškeré důvody stojící proti hospitalizaci, včetně těch, které vyplývají z případných nesrovnalostí, jichž se dopustily příslušné orgány během přípravného řízení trestního.

C. K dopadům směrnice 2013/48

1. K právům, jež je třeba dodržet

78. Tato směrnice podezřelým nebo obviněným zajišťuje, že v trestních řízeních budou mít právo na přístup k obhájci, jakož i na to, aby o jejich zbavení svobody byla uvědomena třetí osoba, s níž budou moci komunikovat.

21 – Tento výklad by se nevymykal bulharskému právnímu řádu: zákon o veřejném zdraví, jež se vzdaluje od běžné procesní úpravy více než samotné zvláštní řízení o hospitalizaci, v čl. 165 odst. 1 stanoví podpůrné použití NPK.

22 – Bulharská vláda a státní zastupitelství se do tohoto řízení o předběžné otázce nezapojily, a proto se předestření vnitrostátního práva a jeho výkladu omezuje na to, co poskytl předkládající soud.

23 – Článek 430 odst. 2 a 3. Osoba, jejíž hospitalizace je navrhována, se může také účastnit jednání, ledaže by tomu bránil její zdravotní stav.

79. Ohledně pojmu „podezřelá nebo obviněná osoba“, jakož i pojmu „příslušné orgány“ v rámci směrnice 2013/48 odkazuji na úvahy předestřené ve vztahu ke směrnici 2012/13. Směrnice 2013/48 konkrétně výslovně odkazuje na „policejní nebo jiné orgány činné v trestním řízení“, když čl. 2 odst. 3 vztahuje podmínky uplatnění přístupu k obhájci na osoby, jež „se v průběhu výslechu“ prováděného takovým orgánem „stanou podezřelými nebo obviněnými osobami“, třebaže jimi původně nebyly [24].

80. Vzhledem k tomu, jak již bylo uvedeno, že NPK upravuje skutečné trestní řízení, které může vést k uložení ochranného léčení (ve zvláštním řízení podle článků 427 a násl.), musí být osobě, vůči níž je toto řízení vedeno, zajištěn přístup k obhájci a ostatní práva stanovená směrnicí 2013/48.

81. Na rozdíl od směrnice 2012/13 neumožňuje duševní stav podezřelého nebo obviněného přizpůsobit jeho právo na přístup k obhájci tam, kde jde o závažné trestné činy [25]. Spíše ho posilují, protože taková osoba nebude například schopna se platně vzdát přítomnosti svého advokáta (článek 9 směrnice 2013/48).

82. Pokud, jak jsem již také vysvětlil, lze nepříčetné osoby považovat za *zranitelné*, tentokrát ve smyslu článku 13 směrnice 2013/48, musí členské státy při zohledňování jejich zvláštních potřeb podporovat tento přístup k obhájci.

83. Podle informací uvedených ve spise NPK tohoto cíle dbá, neboť tam, kde stupeň postižení vylučuje chápání, je třeba okamžitě ustanovit advokáta, aby současně s přípravou obhajoby dohlédl na řádné dodržování ostatních práv. V článku 94 odst. 1 bodě 2 stanoví, že účast obhájce v řízení je povinná tam, kde obviněný trpí tělesným nebo duševním postižením, jež mu brání v obhajobě. Pro takový případ odstavec 3 téhož článku stanoví, že příslušný orgán ustanoví obhájcem advokáta.

84. Bulharské zákonodárství, na jehož slučitelnost se směrnicí 2013/48 se ptá předkládající soud, tudíž zřejmě s touto směrnicí není v rozporu, pokud jde o ochranu práv, jejichž ochranu směrnice vyžaduje. Jinou otázkou je, zda byla v určité konkrétní věci dodržena zákonná ustanovení.

2. K opravným prostředkům

85. Pokud by tato práva byla navzdory všemu porušena, jsou úvahy, které jsem uvedl ohledně opravných prostředků použitelných s cílem napadnout porušení směrnice 2012/13, *mutatis mutandis* přenositelné na směrnici 2013/48.

D. K dopadům směrnice 2016/343

86. Tato směrnice posiluje některé aspekty presumpce neviny a právo podezřelých nebo obviněných fyzických osob být přítomen při trestním řízení před soudem.

87. Členské státy nebyly povinny dosáhnout souladu se směrnicí 2016/343 před 1. dubnem 2018 [26]. V důsledku toho se nelze dovolávat této směrnice jako unijního předpisu, který musí být použit v trestních řízeních skončených před uvedeným datem.

88. V projednávané věci podle předkládacího usnesení a pozdějších objasnění předkládajícího soudu došlo ke konečnému zastavení trestního řízení, jež předcházelo návrhu státního zastupitelství na uložení hospitalizace, dne 1. března 2018. V tomto rozhodnutí musely být určeny prokázané skutkové okolnosti, účast obviněného a jeho postavení trestně neodpovědné osoby.

24 – Tak na věc nahlíží rovněž ESLP v rozsudku ze dne 10. listopadu 2016, Kuripka v. Ukrajina, CE:ECHR:2016:1110JUD000791807.

25 – U méně závažných deliktů připouští čl. 2 odst. 4 směrnice 2013/48 určitá omezení, takže se záruky v ní obsažené vztahují pouze na řízení před soudem s příslušností v trestních věcech.

26 – Článek 14 odst. 1 směrnice 2016/343.

89. Průběh takového řízení tudíž nelze *ratione temporis* analyzovat s ohledem na směrnici 2016/343. V tomto rozsahu se rovněž nelze dovolávat článku 48 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina"), protože před 1. dubnem 2018 zřejmě neexistoval žádný prvek, který by umožňoval uplatnit unijní právo ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny.

90. Je pravda, že vzhledem k tomu, že předkládající soud dosud nerozhodl ve zvláštním řízení o nařízení hospitalizace EP, bude směrnice 2016/343 použitelná na toto řízení od 1. dubna 2018. Předběžné otázky, které uvedený soud pokládá, se ale ve skutečnosti nevztahují k jeho vlastnímu postupu v rámci tohoto řízení, nýbrž k postupu příslušných orgánů (zejména státního zastupitelství) v průběhu trestního řízení skončeného dne 1. března 2018.

91. Proto se domnívám, že odpověď na tuto část žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se musí omezit na potvrzení, že se směrnice 2016/343 nepoužije na trestní řízení skončená před 1. dubnem 2018. Pro případ, že by Soudní dvůr nebyl téhož mínění, však vyložím svůj názor na tento problém.

92. Presumpce neviny chráněná směrnicí 2016/343 se podle článku 2 uplatní „ve všech stadiích trestního řízení […] až do okamžiku nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda tato osoba uvedený trestný čin spáchala".

93. Nemám pochybnosti o tom, že pokud by směrnice 2016/343 byla použitelná *ratione temporis*, musela by být její ustanovení dodržena v trestním řízení proti jakémukoli podezřelému nebo obviněnému také tehdy, pokud vykazoval známky nepříčetnosti. Okolnost, že právě státní zastupitelství vede přípravné řízení trestní, nebrání tomu, aby v této fázi trestního řízení předcházející řízení před soudem měla být dodržena směrnice 2016/343.

94. Zdůrazňuji, že se presumpce neviny chráněná směrnicí 2016/343 uplatní ve všech fázích všech trestních řízení vedených pro závažné trestné činy [27]. Pro tyto účely je irelevantní, že osoby, jejichž pachatelstvím se řízení zabývá, trpí duševními chorobami, které vedou k rozhodnutí o jejich trestní neodpovědnosti v závěru takového řízení.

95. V každém případě musím upozornit na to, že presumpce neviny, podobně jako nutně nebrání uvalení vyšetřovací vazby, rovněž nebrání hospitalizaci v psychiatrickém zařízení takové osoby, jež je podezřelá ze spáchání zločinu ve stavu nepříčetnosti. Jak stanoví článek 4 směrnice 2016/343, také nebrání „předběžným rozhodnutím procesní povahy, která přijaly soudní nebo jiné příslušné orgány a jež jsou založena na podezření či na usvědčujících důkazech".

V. Rekapitulace s odkazem na předběžné otázky

96. Domnívám se, že s ohledem na předchozí úvahy lze zodpovědět otázky předkládajícího soudu takto:

– u směrnic 2012/13 a 2013/48 se tyto úvahy vztahují k obsahu první až čtvrté a (první části) sedmé otázky;

– u směrnice 2016/343 se vztahují k obsahu páté a šesté otázky.

27 – Článek 7 odst. 6 zavádí určité úpravy u méně závažných trestných činů.

97. Sedmá otázka má podotázku, v níž předkládající soud zmiňuje článek 21 Listiny a chce vědět, zda zásada zákazu diskriminace brání tomu, aby se pravomoci soudu různily v závislosti na tom, zda souzené osoby jsou duševně zdravé, či nikoli. Podle mého názoru postavení těchto nepříčetných osob není srovnatelné s postavením těch, kdo plně vládnou svými schopnostmi, a tak není namístě hovořit o diskriminaci na základě skutečnosti, že pro prvně uvedené osoby jsou stanovena zvláštní procesní pravidla. To nebrání tomu, aby záruky, které podle výše uvedených směrnic mají být dodrženy, bylo nutné uplatňovat na obě skupiny osob, jak jsem již vysvětlil.

VI. Závěry

98. Na základě výše uvedeného navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázky Rajonného sadu Lukovit (Okresní soud v Lukovitu, Bulharsko) takto:

„1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení musí být vykládána v tom smyslu, že se použije ve všech fázích trestních řízení od okamžiku, kdy orgány osobu uvědomí, že je podezřelá ze spáchání trestného činu, a to i tehdy, když je uvedená osoba nepříčetná.

2) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody je použitelná v časových obdobích, která její znění stanoví, na podezřelé nebo obviněné, kteří se nacházejí ve stavu nepříčetnosti.

3) V příslušných případech musí práva chráněná směrnicemi 2012/13 a 2013/48 být způsobem, který tyto směrnice stanoví, dodržována při provádění úkonů trestního vyšetřování ze strany policistů, v přípravném řízení trestním vedeném státním zastupitelstvím a ve zvláštním řízení o ukládání ochranného léčení u domnělých trestných činů spáchaných osobami ve stavu trestní neodpovědnosti pro nepříčetnost, jak je upraveno články 427 a násl. nakazatelno-procesualného kodeksu (trestní řád).

4) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, není použitelná na trestní řízení pravomocně skončená před 1. dubnem 2018.

5) Řízení o ukládání nucené hospitalizace v psychiatrickém zařízení z léčebných důvodů u osob, které trpí duševními chorobami, jak je upraveno články 155 a násl. zakona za zdraveto (zákon o veřejném zdraví), nespadá do oblasti působnosti směrnic 2012/13, 2013/48 a 2016/343.“